05.10.2026 LAUSUNTO

Vastaanottaja: Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta

Viite: HE 175/2026 vp

Asia: Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2027, pääluokka 30

Luomuliitto ry kiittää mahdollisuudesta lausua vuoden 2027 valtion talousarvioesityksestä. Lausunto keskittyy luomutuotannon toimintaedellytyksiin, Ruokaviraston toimintaan sekä ruokaketjun ja luomumarkkinan kehittämiseen.

Tiivistetysti

- Talousarviossa on turvattava korotettu luomukorvaus sekä uusien luomusitoumusten ja olemassa olevien luomutilojen uusien pinta-alojen liittäminen järjestelmään.
- Ruokaviraston toimintamenojen vähentämistä ei saa kompensoida korottamalla luomutuottajien pakollisia valvontamaksuja.
- Luomuvalvonnan työmäärä ja kustannukset on sopeutettava valvontakohteiden määrän merkittävään vähenemiseen.
- Ruokaketjun kehittämisrahoituksella on vahvistettava kotimarkkinoita, jatkojalostusta, lyhyitä arvoketjuja, suoramyyntiä ja lähijakelua.
- Julkisia ruokahankintoja on hyödynnettävä nykyistä vahvemmin luomun kysynnän rakentamisessa.

Luomukorvaus ja uudet pinta-alat

Luomuliiton arvion mukaan talousarvioesityksessä ei ole luomutuotannon osalta yksittäistä määräraharatkaisua, johon olisi tässä yhteydessä tarpeen puuttua. On kuitenkin varmistettava, että luonnonmukaisen tuotannon korotettu korvaustaso toteutuu vuonna 2027. Määrärahojen on riitettävä sekä uusien luomusitoumusten tekemiseen että olemassa olevien luomutilojen uusien pinta-alojen liittämiseen sitoumuksiin tuotannon laajentuessa.

Perustelu: Luomutuotannon jatkuvuus ja kehittyminen edellyttävät ennakoitavaa tukitasoa sekä mahdollisuutta ottaa järjestelmään uusia toimijoita ja uusia luomupinta-aloja. Ennakoitavuus on välttämätöntä viljelysuunnittelulle, tuotantosuunnan muutoksille ja tilojen pitkäjänteisille päätöksille.

Talousarviota on tarkasteltava myös sen perusteella, miten hallinnon säästöt ja ruokaketjun kehittämiseen tarkoitetut määrärahat vaikuttavat käytännössä luomutuottajiin. Tuotannon, jalostuksen ja kysynnän on kehityttävä rinnakkain, jotta luomutuotannon lisäarvo päätyy myös tuottajalle.

Perustelu: Jos luomuraaka-aine ei päädy markkinoille luomutuotteena tai kysyntä jää heikoksi, tuotantotavan lisäarvo ei vahvista tilojen kannattavuutta.

Ruokaviraston toimintamenot ja luomuvalvonta

Luomuliitto tunnistaa tarpeen tehostaa julkista hallintoa. Ruokavirastoon kohdistuvat säästöt tulee toteuttaa sujuvoittamalla prosesseja, vähentämällä päällekkäistä työtä sekä kehittämällä sähköisiä menettelyjä toimintavarmoiksi ja tuottajien kannalta helppokäyttöisiksi. Hallinnon tehostamisen tulee samalla keventää luomutuottajien hallinnollista taakkaa.

Ruokaviraston toimintamenojen vähentämistä ei tule kompensoida korottamalla luomutuottajilta perittäviä pakollisia valvontamaksuja.

Perustelu: Valvontamaksujen korottaminen siirtäisi valtiontalouden säästön suoraan tuottajien maksettavaksi.

Ruokaviraston 24.6.2026 julkaisemien ennakkotietojen mukaan alkutuotannon luomutoimijoita oli vuonna 2022 yhteensä 4 945 ja vuonna 2026 yhteensä 3 931. Valvontakohteiden määrän merkittävä väheneminen tulee ottaa huomioon valvonnan työmäärässä, organisoinnissa ja kustannusrakenteessa vaarantamatta valvonnan yhdenmukaisuutta, laatua tai kuluttajien luottamusta.

Tuntiperusteinen maksujärjestelmä muodostuu erityisen raskaaksi pienille ja monipuolisille tiloille, joilla on useita valvottavia tuotantosuuntia suhteessa toiminnan volyymiin. Maksujen jatkuva nousu lisää riskiä siitä, että toimijat poistuvat luomuvalvonnasta, ja voi siten heikentää luomualan monipuolisuutta.

Perustelu: Nykyinen maksurakenne ei skaalaudu riittävästi toiminnan laajuuteen tai tilan taloudelliseen kantokykyyn. Hallinnon säästöjen yhteydessä tätä ongelmaa ei tule syventää.

Ruokaviraston säästöjen vaikutuksia tulee seurata avoimesti. Seurannassa on tarkasteltava käsittelyaikoja, valvonnan työmäärää, toimijoilta perittäviä maksuja ja sähköisten toimintatapojen tuottamia säästöjä.

Luomuliitto ry
PL 145
00101 Helsinkiluomuliitto@luomuliitto.fi Y-tunnus 0641419-1

Perustelu: Hallinnon tuottavuuden parantumisen tulee näkyä tuottajalle sujuvampana asiointina ja kohtuullisina kustannuksina.

Ruokaketjun kehittäminen ja ruokastrategian toimeenpano

Luomuliitto pitää myönteisenä, että syksyn 2026 ruokaketjun kehittämishaussa toteutetaan kansallisen ruokastrategian ja kasvuohjelman tavoitteita. Luomualalle tärkeitä teemoja ovat lyhyiden arvoketjujen kehittäminen, luomuelintarvikkeiden jatkojalostus, luomuoppimateriaalien kehittäminen sekä luomupuutarha-alan käytäntöä ja tutkimusta yhdistävän Living Lab -verkoston rakentaminen.

Ruokastrategian toimeenpanossa on tärkeää edistää tasapainoisesti vision molempia tuotantomalleja: volyymeihin perustuvaa tuotantoa, joka tukee elintarvikeviennin kasvua ja turvaa turvallisen ja kohtuuhintaisen kotimaisen ruoan saatavuuden, sekä vuorovaikutusvetoista, paikallisiin arvoketjuihin perustuvaa tuotantoa, joka mahdollistaa monipuoliset tulonlähteet maaseudulla.

Viennin rinnalla tarvitaan pitkäjänteistä kotimarkkinoiden kehittämistä sekä käytännön tukea lyhyille arvoketjuille, suoramyynnille, lähijakelulle ja tuottajien yhteistyölle. Näin autetaan luomutuottajia ja luomutuotteiden jatkojalostajia pääsemään tuotteillaan sekä paikallisille että valtakunnallisille markkinoille.

Perustelu: Lyhyissä ketjuissa suurempi osa tuotteen arvonlisästä voi jäädä alkutuotantoon, ja ne tarjoavat markkinakanavia pienille ja keskisuurille toimijoille.

Nyt avatussa syksyn 2026 ruokaketjun kehittämishaussa näkyviä myönteisiä painotuksia tulee jatkaa myös tulevina vuosina. Kehittämisrahoituksessa on säilytettävä tasapaino viennin, kotimaisen kysynnän, jalostuksen ja paikallisten arvoketjujen välillä.

Perustelu: Toimintamallien vakiintuminen edellyttää jatkuvuutta yksittäisten lyhytkestoisten hankkeiden sijaan.

Julkiset ruokahankinnat luomumarkkinan vahvistajina

Julkiset ruokahankinnat ovat vahva väline luomun kotimarkkinan kehittämiseen. Kuntien, hyvinvointialueiden ja muiden julkisten toimijoiden pitkäkestoisilla hankinnoilla voidaan luoda ennakoitavaa kysyntää, joka auttaa tuottajia ja jalostajia suunnittelemaan tuotantoa, tuotekehitystä ja investointeja.

Perustelu: Luomun osuuden kasvattaminen julkisissa ruokapalveluissa edellyttää hankintaosaamista, keittiöiden koulutusta, ruokalistasuunnittelua sekä tuottajien, jalostajien, ruokapalvelujen ja hankintayksiköiden yhteistyötä.
Julkisten ruokapalvelujen luomuosaamisen vahvistaminen tukee kansallisen Luomu 2.0 -ohjelman, kansallisen ruokastrategian sekä julkisten hankintojen kansallisten vastuullisuustavoitteiden toteutumista. Ruokaketjun kehittämisrahoituksella tulee tukea julkisten ruokapalvelujen osaamista ja kotimaisen luomun saamista osaksi hankintoja.

Janne Rauhansuu
Luomuliiton puheenjohtaja

Susann Rännäri
Luomuliiton toiminnanjohtaja

Luomuliitto ry
PL 145
00101 Helsinkiluomuliitto@luomuliitto.fi Y-tunnus 0641419-1